

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

3. An supradictum cambium licite exerceatur non solum à Mercatoribus,
sed etiam à personis particularibus, & priuatis, vt mulieribus? &c. Et an
supradictæ personæ possint continuare tale cambium? Ex ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

celebratus, & obligatio Campfarij ibi finiatur, & ex vi prædicti contractus ad nihil amplius teneatur Campfarius, non secus ac si ipsemet Campfarius Metinæ existere, & ibi pecunia munerata Campfari ibi etiam inuen- to satisfaceret. Potest deinde Campfor efficere, ut eius factor ex eisdem Campforis pecunia Cambium sol- uat; quia si potest Campfor dare litteras ad proprium factorem, quibus factor ille ex pecunia sua, vel alterius Cambium ab ipso Campfore collatum persoluat, debi- to illo per litteras ad eundem remisso, ut plerique faten- tur, cur non licebit eidem Campfori efficere ut ex sua propria pecunia illud similiter persoluatur? Quod enim per alios prestare possumus in contractibus civilibus, per nos ipsos similiter possumus præstare. Et non repu- gnatur nature Cambij, ut idem factor duplicem gerat personam, nempe creditoris recipientis solutionem Cambij, & Campfarij soluentis illud: cum duplicem etiam agat personam, quando fit cambium per litteras subscriptas à mercatore, cuius factor, Campforis quo- que factor, & Responfalis est. Et similiter quando Campfor per litteras indicit illi ut solvat Cambium ex suis pecunijs, eidem scilicet factori proprijs. Et sicut in mu- tuo ipse mutans potest esse fideiussor & affecuator, cur in cambio idem factor non poterit agere personam Campforis, & Campfarij? Nec repugnat nature Cam- bij, ut pecunia qua soluitur Cambium, sit collata Camp- fario à Campfore per aliud Cambium: nam sicut idem Campfor potest pecuniam aream, quam ad Cambium dedit Campfario, permutare per argenteam vel auream Cambio minuto: ita potest idem Campfor pecuniam quam ad Cambium daturus est Campfario Metinæ permutare pro ea quam eidem dat ad Cambium locale Valentie. Vnde non est verum, quod auctores opposite sententie dicunt, in prædictis Cambiis non esse diver- sam pecuniam, nec diversa dominia eius: nam non dicitur solvere Cambium factor ex pecunijs Campforis, quia quando soluit, pecunia sit Campforis; sed quia Campfor illam dat: eo autem ipso ac dat, transfertur eius dominium in Campfarium, tuncque huius nomine fac- tor eius soluit. Et quamvis Campfor nolit dare pec- uniam Campfario indigenti nisi cum lucro, non pro- pterea nomine permutationis pecunie mutuum palliat ut licetur, ut explicat Caietanus Opusculo de Cam- biis c. 7. ad 1. rationem in 3. c. propositam: quia non te- neatur ad mutuum, & iustis commutationibus vacat. Nec quia Campfarius quodammodo inuoluntariè Cambiū accipit, quia mallet alia ratione, nempe mutuo pec- uniam consequi, propterea contractus Cambij est ir- ritus, ac fictus: sicut nec est inualida, & ficta venditio eius qui nolle res suas vendere, necessitate tamen co- gere eas vendit, quia uterque absolutè, & voluntariè contrahit, & per iniuriam à nemine compellitur ad ta- lem modum contrahendi. Igitur cum hæc omnia satis probabiliter ostendant prædictum Cambium verum, & reale esse non fictum, & fictitium, probabile erit tale Cambium licitum esse. Quod & confirmat illius com- munitis vsus Episcopis non prohibentibus, Prædicatori- bus tacentibus, & Confessarijs omnes absoluentibus. Hucvque Magister Serra, qui vt vidisti satis doctè, probabiliter questionem hanc pertrahat, cui addo alium Hispanum (semper enim plusquam mereor His- pani mihi addictissimi) doctissimum Patrem Ludoui- cum Caspensem Capuccinum, in suo Cursu Theologico tom. 2. tr. 19. disp. 6. sect. 5. n. 25. cum seq. ubi me etiam citato, non solum hanc opinionem tanquam probabi- lem, sed etiam absolutè amplectitur, & varijs ratio- nibus tuetur ad argumenta contraria respondens. Idem me etiam citato nouissimè fecit Pater Iesualdus Cap- uccinus in Theologia moralist. tr. 16. c. 3. qu. 13. n. 27. cum seq. Et tandem eruditus Pater Stephanus Spinola ex Congregatione Somalchæ in tr. de Elect. in mora- libus disp. 3. sect. 3. concl. 3. quaerens, an Cambium Re-

curfa, quam Merenda acriter impugnat, sit licitum, re- spondet esse utrinque opiniones probabiles, & licitè posse utrinque assentiri. Videat modò Merenda, si ego temerè pronuncio probabilitatem opinionum, cum tot viri doctissimi, hanc de qua inter nos est questio, pro- babilem esse ore pleno fateantur, & ut talem illam de- fendant, & tuantur; itaque, ut dixi, magis modestè po- terat mecum agere. Sed vt agnoscat ex hoc me ab ipso animum alienum non habere; sciat, opinionem quam ipse docet in dicto Tract. de Cambio, c. 45. per totum, nempe legem positivam posse imperare, vel prohibere actus merè internos propter se absolutè, si nullum si- gnum ea manifestauerit; sciat inquam doctissimum Magistrum, & Professore in claustræ Academiae Sal- manticensis Franciscum Arauium in p. 2. D. Thom. q. 97. disp. 3. sect. 4. diff. 1. n. 40. asserere, hanc sententiam, & iterum ibi non posse sine nota temeritatis sustineri. Verum licet ego cum Arauiio, & omnium Magistro D. Thoma in p. 2. q. 4. art. 4. & q. 100. a. 9. ubi Medina, & Caietanus, Valentia, t. 2. disp. 7. q. 3. punct. 2. Becano tr. 3. c. 6. q. 5. n. & in to. 2. tr. 2. Serra in p. 2. r. 2. q. 96. a. 3. Soto de iust. lib. 10. q. 5. a. 5. 6. ex Ref. Gordono in summ. lib. 2. q. 9. c. 5. n. 2. Petro & Sancto Io- seph in Idæa Theol. mor. lib. 6. c. 6. resol. 6. Montefino in p. 2. r. 2. disp. 23. q. 11. diff. 5. Lorca disp. 16. membr. 1. Ref. 32. per- & 2. Salas de legibus, disp. 9. sect. 1. n. 1. Suarez lib. 4. c. coram. sig- 12. n. 4. Sayro in Clauis Reg. lib. 3. c. 6. n. 1. Valq. in p. 2. disp. 160. c. 2. n. 5. Layman. in Theol. mor. lib. 1. tr. 4. c. 4. n. 5. Castro Palao 1. 1. tr. 3. disp. 1. punct. 6. n. 2. Arriaga in Cursu Theol. 1. 4. disp. 1. sect. 3. n. 9. Amico 1. 5. disp. 5. sect. 5. per totum. Prapposito in p. 1. q. 95. disp. 2. dub. si vacas otio 2. n. 5. Granada in p. 2. contr. 7. tr. 1. p. 1. disp. 5. sect. 2. n. 6. Azorio 1. 1. lib. 5. c. 10. qu. 3. Syluio in 2. 2. q. 104. a. 5. Maldero in 2. 2. tr. 10. c. 2. de oratione dub. 1. Henrici in eius anot. lib. 9. c. 25. n. 1. Rocaful. in praxi Theol. mor. p. 3. lib. 6. c. 5. dub. 2. Caspensi in Cursu Theol. 1. tr. de legib. disp. 3. distinctio- sect. 6. n. 74. Vvigers. in p. 2. q. 96. a. 1. n. 8. Villalobos in summ. 1. 1. tr. 2. diff. 27. n. 4. & alijs, licet inquam ego prorsus sustineam contra Merendam cum Arauiio, & supradictis Doctoribus, legem Ecclesiasticam, non posse per se præcipere, vel prohibere actus merè internos, verum contra Arauium puto opinionem Merendæ tanquam temerariam non esse damnandam; in id illam probabilem esse existimo cum Lessio de iust. lib. 2. c. 37. dub. 11. n. 66. Granada, & Prapposito ubi supra, & alijs. Et hoc dictum sit in fauorem Merendæ, qui tamen inuitus nota temeritatis remaneret, si verum esset quod ipse tam immodestè, ubi supra, asseruit, videlicet, me ab- sque diligentia, & prudentia probabilitatem opinio- num pronuntiare: sed quia est vit ingenio feruidus, & acutus, facile excusandus, & condonandus venit.

2. Afferro itaque, opinionem Merendæ circa Cam- bium recurfa, quam ipse meritò tam late, & doctè tue- tur, esse probabiliorè, & consulendam; & ego olim il- li adhæsi, & nunc adhæreo, tamen contrariam non au- deo tanquam improbabilem damnare, donec aliter à Sede Apostolica determinatum non fuerit. Et quidem, si daretur casus, quod Merenda à Cathedra ad Confes- sionarium transmigraret, puto probabilitatem huius sententiae ab ipso non respiciendam, sed vnus expensis amplectendam fore, cognosceret enim in praxi, expedi- ens aliquando esse, aliquas animas infirmas, meden- das eo meliori modo quo meredi possunt, dummodò modus medendi non sit prorsus à Doctoribus reiectus.

RESOL. III.

An supradictum Cambium licitè exerceatur non solum à Mercatoribus, sed etiam à personis particularibus, & priuatis, vt mulieribus, &c.?
Et an supradicta persona possint conseruare tale Cam- bium? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 2.

Sup. hoc in 2. 5. tr. 1. Ref. 14. & ibi in tr. 8. Ref. 5. §. Notandum est, & in Ref. 29. §. Et tan- dem, & seq. in tr. 10. Ref. 91. in fine, vers. Nam Hæreticus, Valentia, t. 2. disp. 7. q. 3. punct. 2. Becano tr. 3. c. 6. q. 5. n. & in to. 2. tr. 2. Serra in p. 2. r. 2. q. 96. a. 3. Soto de iust. lib. 10. q. 5. a. 5. 6. ex Ref. Gordono in summ. lib. 2. q. 9. c. 5. n. 2. Petro & Sancto Io- seph in Idæa Theol. mor. lib. 6. c. 6. resol. 6. Montefino in p. 2. r. 2. disp. 23. q. 11. diff. 5. Lorca disp. 16. membr. 1. Ref. 32. per- & 2. Salas de legibus, disp. 9. sect. 1. n. 1. Suarez lib. 4. c. coram. sig- 12. n. 4. Sayro in Clauis Reg. lib. 3. c. 6. n. 1. Valq. in p. 2. disp. 160. c. 2. n. 5. Layman. in Theol. mor. lib. 1. tr. 4. c. 4. n. 5. Castro Palao 1. 1. tr. 3. disp. 1. punct. 6. n. 2. Arriaga in Cursu Theol. 1. 4. disp. 1. sect. 3. n. 9. Amico 1. 5. disp. 5. sect. 5. per totum. Prapposito in p. 1. q. 95. disp. 2. dub. si vacas otio 2. n. 5. Granada in p. 2. contr. 7. tr. 1. p. 1. disp. 5. sect. 2. n. 6. Azorio 1. 1. lib. 5. c. 10. qu. 3. Syluio in 2. 2. q. 104. a. 5. Maldero in 2. 2. tr. 10. c. 2. de oratione dub. 1. Henrici in eius anot. lib. 9. c. 25. n. 1. Rocaful. in praxi Theol. mor. p. 3. lib. 6. c. 5. dub. 2. Caspensi in Cursu Theol. 1. tr. de legib. disp. 3. distinctio- sect. 6. n. 74. Vvigers. in p. 2. q. 96. a. 1. n. 8. Villalobos in summ. 1. 1. tr. 2. diff. 27. n. 4. & alijs, licet inquam ego prorsus sustineam contra Merendam cum Arauiio, & supradictis Doctoribus, legem Ecclesiasticam, non posse per se præcipere, vel prohibere actus merè internos, verum contra Arauium puto opinionem Merendæ tanquam temerariam non esse damnandam; in id illam probabilem esse existimo cum Lessio de iust. lib. 2. c. 37. dub. 11. n. 66. Granada, & Prapposito ubi supra, & alijs. Et hoc dictum sit in fauorem Merendæ, qui tamen inuitus nota temeritatis remaneret, si verum esset quod ipse tam immodestè, ubi supra, asseruit, videlicet, me ab- sque diligentia, & prudentia probabilitatem opinio- num pronuntiare: sed quia est vit ingenio feruidus, & acutus, facile excusandus, & condonandus venit.

§.1. **A**liqui negant, sed immerito: nam rationes excusantes supradictum cambium inter mercatores, excusant etiam illud & inter personas priuatas, dummodò habeant aliam pecuniam apud se: utrobique enim soluitur cambium per instorem, qui vicem gerit campforis, & campfarij & apud ipsum dicitur pecunia virtualiter, & creditò esse, & sic vtriusque munus conuenienter exercet. Ceteras rationes inuenies apud Nald. in *summ. verb. Cambium, n. 6. & seq.* qui in terminis latè docet hanc sententiam.

2. Sed, an supradictæ personæ possint continuare tale cambium, dubitat Filliucius *tom. 1. tract. 35. part. 2. c. 10. n. 471.* quia non possunt, vt mercatores, esse moraliter certi tantumdem lucri ipsi cessaturum ex mora: quia, videlicet, eandem pecuniã ad cambia exponerent. Sed Naldus *vbi supra*, docet etiam recambia in supradictis personis esse licita: & opinio Filliucij procederet, si recambium esset licitum, solum ratione lucri cessantis; & non, quia est nouus contractus emptionis, & venditionis, vt videbis *infra in Refol. 5.*

Quæ hic est
infra Ref. 6.

RESOL. IV.

An Agens, seu Respondens in supradicto cambio debeat esse Mercator, seu persona diues? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 3.

§.1. **R**espondeo negatiuè: potest enim esse qualibet persona, licet sit pauperrima, dummodò substantialia supradicti cambij efficiat, litterasque mittat, & alia necessaria faciat. Ita Anton. Saluatore in *tract. de continuat. cambiorum, p. 5. n. 25.*

RESOL. V.

An cambium dictum con la Ricorsa, de quo dictum est supra in Ref. 1. differat ab illo, quod vulgo dicitur con le continuationi? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 4.

§.1. **R**espondeo, non differre substantialiter, sed solum accidentaliter: nam cambium continuationum reducitur ad duas personas; cambium verò recursæ ad tres, nempe, qui dat pecunias, qui illas recipit, & exactor, seu institor, qui in nundinis soluit, & exigit pecunias: in cæteris verò conueniunt; nam recambia, seu cæbia continuationum, non sunt nisi cambia reiterata, seu nouæ emptiones, & venditiones; sub iisdem tamen iustitiæ regulis, quæ necessariae sunt pro cambio recursæ. Et ita docet Antonius Saluatore *tr. de contin. camb. in pralud. n. 4. & 5.* & Filliucius *to. 2. tr. 35. p. 2. c. 11. n. 489.*

RESOL. VI.

An dicta continuationes, seu recambia, sint licita ratione tantum lucri cessantis, vel damni emergentis? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 5.

§.1. **A**firmatiuè respondet Lessius *lib. 2. c. 23. dub. 9.* n. 82. & post illum Salas *tr. de camb. dub. 22. n. 1.* Filliucius *tom. 2. tract. 35. part. 2. c. 10. n. 471.* & ideò asserunt, quòd campfor non potest pacisci cum campfario, vt si elapso termino non soluerit, teneatur eandem summam accipere ad recambium, & illud continuare; nisi certò constet, tantum lucri illum ex illa summa amissurum, quantum ex recambio perciperet, & campfarium nolle aliter compensare lucrum cessans, vel damnum emergens.

2. Sed his non obstantibus, putat Scortia in *Bull. Pont. epist. 107. theor. 289.* cambium esse nouam emptionem, & venditionem vnde ipse sic ait. [Recambium est

Sup. hoc sup.
in Ref. 1. §.
vt. lege eius
doctrinam.

iteratum cambium, procedens ab antecedenti, cum eodem debitore, aucta forte ex lucro præcedenti; quod, nisi vitietur aliunde, est pariter licitum: ita vt etiam ex prioris cambij lucro, possit lucrum in cambio, tam prima, quàm alii vicibus iuste, & legitime capi; quia semper est emptio, & venditio scutorum de marca, tanquàm mercis, dicique non debet interesse alterius interesse; sed lucrum capitalis, seu fortis, conuerso iam priori lucro superioris cambij in partem fortis, non secus ac reliqua fors lucri facta ex cambiis realibus factis cum aliis campfariis. Cum igitur recambium nihil aliud sit, quàm nouum reale cambium alterius summæ pecuniarum, alterius lucri diuersi temporis, virtute nouarum litterarum, pretio legitime composito, & debitis circumstantiis; vt licitum fuit primum eisdem circumstantiis factum, ita licitum erit hoc secundum, quod recambium appellamus, siue fiat cum recurfa, siue absque ea, v. g. medio proprio Procuratore, certum est, semper in recambio extingui realiter per acceptationem litterarum, & solutionem realem, seu virtuale cambium præcedens, siue fiat cum noua persona, vt puta si creditor alias cambij litteras acceptet à debitore sui debitoris, siue cum eodem priore debitore; vnde etiam posteriores nouæ litteræ cambij, priores extingunt. Ita Scortia, *vbi supra*. Quòd autem cambium sit emptio, & venditio, docet etiam Bonifignius *tr. de camb. c. 7. n. 23.* Scaccia *de commer. §. 1. q. 4. n. 21.* & alij penes ipsum: & sic supradictæ continuationes, siue cambia, non solum iustificatur ratione lucri cessantis; sed etiam ratione emptionis, & venditionis. Sed aliqua dicenda sunt circa prouisiones supradicti cambij.

Sup. lib. 1.
not. p. 2.
ta.

RESOL. VII.

In quam quantitate sumenda sunt prouisiones cambiorum? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 6.

§.1. **E**x inueterata, & immemoriali inter mercatores consuetudine pro prouisione cambij, debetur tertia pars scuti pro singulis centenariis scutis, secundum pecuniam, de qua soluitur cambium, seu efficitur assignatio. Ita Bonifignius *de cambiis, c. 7.* Romuald. *Coli de Cambiis, c. 21.* Scaccia *de commer. §. 3. gloss. 3. num. 12.* Scortia in *Bull. Pont. epist. 107. theor. 291.* Filliucius *to. 2. tract. 33. p. 2. c. 10. n. 475.* & alij penes ipsos.

RESOL. VIII.

An dicta quantitas tertia partis scuti pro centenariis sit iusta, etiam in prouisionibus, quæ summam in recambiis, & continuationibus? Ex p. 1. tr. 8. Ref. 7.

§.1. **H**æc questio est multum difficilis, & hinc opus, hic labor est. Aliqui affirmatiuè respondent: quia in omnibus mundi nundinis recipitur integra tertia pars vnus scuti aurei pro centenariis, etiam pro prouisionibus recambiorum, & continuationum. Ergo dictæ prouisiones sic integræ receptæ sunt iustæ. Probo consequentiam: nam, vt bene aduertit Bonifignius *tr. de camb. c. 7. n. 23.* de iustitia, vel iniustitia quantitatis prouisionum standum est communi arbitrio mercatorum; sed, vt dictum est, communiter omnes mercatores ex inueterata consuetudine recipiunt prouisiones, modo supradicto. Ergo minime de eorum iustitia dubitandum est.

2. Sed non desunt contrarij sentientes: nã prouisiones debentur pro labore, vt notat in specie Romuald. *Coli tr. de camb. c. 21.* at in recambiis, & continuationibus, non est idem labor, vt in cambiis realibus; ergo, & c. & ideò Malder. in *2. 2. tr. 5. c. 4. dub. 7.* putat, quòd in recambiis prouisiones vix iustè integræ accipiuntur, eò quòd facilius, & securius eadè cæbia continantur, quàm noua incurruntur.

3. Posset